วรรณกรรมโฆษณาชวนเชื่อของกัมพูชา: กรณีศึกษานวนิยายของ คงฺค บุนเฌือน

Cambodian Propaganda Literature: The Case of Kong Bounchhoeun's Novels

เยาวลักษณ์ อยู่เจริญสุข

Yowvalux Yoojaroensuk

บทคัดย่อ

วรรณกรรมโฆษณาชวนเชื่อปรากฏอยู่ในสังคมการเมืองกัมพูชาทุกยุคทุกสมัยแต่นวนิยายของคงฺค บุนเฌือน ในสมัยสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชามีลักษณะเป็นวรรณกรรมโฆษณาชวนเชื่อที่มิได้มุ่งเพียงเสนออุดมการณ์ทางการเมืองแต่ยังแฝงนัยสำคัญแสดงให้เห็นความชอบธรรมที่เวียดนามส่งกองกำลังทหารบุกรุกและจัดตั้งรัฐบาลครอบครองประเทศกัมพูชาอยู่เป็นเวลานานอีกด้วย

Abstract

There is propaganda literatures in every period of Cambodian political society. But Kong Bounchhoeun's novels do not only show his political philosophy directly but also aim to imply the legitimacy of the Vietnamese invasion of Cambodia and Their establishment of a government to rule Cambodia for a long period of time.

ด้วยเหตุที่วรรณกรรมมิได้สร้างขึ้นเพื่อการแสดงออกของผู้เขียนเท่านั้น แต่เป็นการติดต่อสื่อสารอีกด้วย[1] วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญในการถ่ายทอดความคิดจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านโดยอาศัยองค์ประกอบของวรรณกรรมแต่ละประเภท ดังนั้นผู้เขียนจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวคิดหรือแสดงความเห็นของตนที่อาจจะมีผลต่อแนวความคิด และทัศนคติของผู้อ่าน

1. การโฆษณาชวนเชื่อและวรรณกรรมโฆษณาชวนเชื่อ

1.1 ความหมายของการโฆษณาชวนเชื่อ

คำว่า "การโฆษณาชวนเชื่อ" (propaganda) ในภาษาลาตินแปลว่า "เผยแพร่" (to propagate) "หว่าน หรือ เพาะ" (to sow) ความหมายของ "การโฆษณาชวนเชื่อ" อย่างเป็นกลางที่สุดคือ การเผยแพร่ หรือส่งเสริมความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ เมื่อปี ค.ศ. 1662 สำนักวาติกันได้ออกศาสนบัญญัติเพื่อการเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก (Sacra Congregatio de Propaganda Fide) เพราะมีเจตนาจะเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกไปยังโลกใหม่ ตลอดจนเพื่อกีดกันฝ่ายนิกายโปรเตสแตนต์ ด้วยเหตุนี้คำว่า การเผยแพร่ (propaganda) จึงต้องสูญเสียความหมายที่เป็นกลางไป และยังถูกนำมาใช้ในความหมายที่ให้ความรู้สึกด้านลบและไม่ซื่อตรงอีกด้วย[2]

---

[1] วิทย์ ศิวะศริยานนท์, *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์,* พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2518), 188.

[2] Garth S., Jowett and Victoria O'Donnell , *Propaganda and Persuasion,* 3rd ed. (California: Sage Publications, 1999), p. 2.

ศัพท์ที่มักจะใช้แทนคำว่า โฆษณาชวนเชื่อ คือเท็จ หลอกลวง โกง ต้มตุ๋น หลอกล่อให้หลงเชื่อ ครอบงำ ควบคุมจิตใจ ล้างสมองและการเจรจาอย่างยืดเยื้อ[3]

โจเวทท์ และโอดอนเนล ให้คำจำกัดความของการโฆษณาชวนเชื่อว่า "การโฆษณาชวนเชื่อ คือ ความพยายามอย่างจงใจและเป็นระบบในการสร้างความคิดให้เป็นรูปเป็นร่าง การใช้ปัญญาหลอกล่อให้คนหลงเชื่อและเป็นการชี้นำพฤติกรรมของคนเพื่อให้มีการตอบสนองตรงตามเจตนาที่ผู้โฆษณาชวนเชื่อต้องการในที่สุด"[4] เป้าหมายของการโฆษณาชวนเชื่ออาจเพื่อการมีอิทธิพลเหนือประชาชน เพื่อให้ยอมใช้ทัศนคติที่สอดคล้องกับทัศนคติของผู้ทำการโฆษณาชวนเชื่อ หรือยอมที่จะทำตามพฤติกรรมบางอย่าง[5]

จากที่กล่าวมาทั้งหมดอาจกล่าวได้ว่า **การโฆษณาชวนเชื่อคือ รูปแบบหนึ่งของการใช้ความพยายามโน้มน้าวใจให้คนหลงเชื่อ เพื่อให้ได้รับการตอบสนองตรงตามเป้าหมายที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าด้วยการพูด การเขียน การใช้รูปภาพ หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่เหมาะสม**

ในความหมายทางวิชาการการโฆษณาชวนเชื่อไม่จำเป็นต้องเป็นการปลุกปั่นอย่างโจ่งแจ้งและไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับศาสนาหรือการเมืองเท่านั้น แต่เกี่ยวกับทัศนคติโดยทั่วไปในสังคม อย่างไรก็ดีลักษณะประการสำคัญประการหนึ่งของการโฆษณาชวนเชื่อก็คือ **ข้อเท็จจริงมีความสำคัญน้อยกว่าผลที่ต้องการได้รับ ในการโฆษณาชวนเชื่อจึงมุ่งสร้างอิทธิพลเหนือทัศนคติในกลุ่มมากกว่าจะเน้นความจริง**[6]

---

[3] Ibid., p. 3.

[4] Ibid., p. 1.

[5] Ibid., p. 281.

[6] คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *สังคมและวัฒนธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์, 2547), 129.

จากรายละเอียดที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้โฆษณาชวนเชื่อสามารถเลือกรูปแบบของการโฆษณาชวนเชื่อได้อย่างหลากหลาย วิธีการเผยแพร่ความคิดในแนวทางของการโฆษณาชวนเชื่อที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่นิยมและสามารถเผยแพร่ความคิดไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วก็คือการสื่อสารแนวความคิดเกี่ยวกับการโฆษณาชวนเชื่อด้วยการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ

1.2 วรรณกรรมกับการโฆษณาชวนเชื่อ

การสื่อสารของผู้เขียนมิได้นำเสนอความคิดอย่างตรงไปตรงมาเสมอไป แต่ผู้เขียนมักซ่อนความหมายบางอย่างไว้ในงานประพันธ์ เพื่อให้ผู้อ่านคิดใคร่ครวญและค้นหาจากองค์ประกอบของวรรณกรรมแต่ละประเภท เพราะวรรณกรรมสามารถทำหน้าที่สื่อความคิดที่ทรงพลังซึ่งใช้เป็นเครื่องมือสื่อความคิดเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อได้ ผู้เขียนจึงเป็นผู้รับหน้าที่สร้างวรรณกรรมที่ตอบสนองความต้องการตามความมุ่งหมายของผู้โฆษณาชวนเชื่อ เพื่อชักจูงหรือโน้มน้าวให้ผู้อ่านเห็นคล้อยตามแนวคิด หรือเนื้อหาที่ถูกกำหนดขึ้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า**วรรณกรรมทุกประเภทที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด เขียนขึ้นเมื่อใดก็ตาม หากมีจุดมุ่งหมายในการโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเห็นคล้อยตามแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ผู้เขียนคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าจะจัดว่าเป็น "วรรณกรรมโฆษณาชวนเชื่อ"**

การโฆษณาชวนเชื่อที่ประสบความสำเร็จได้ต้องเชื่อมโยงเวลาและอารมณ์ของคนในขณะนั้น กล่าวคือต้องเข้าใจว่าช่วงเวลานั้น ๆ มีบรรยากาศอย่างไร[7] เรื่องเล่าที่ใช้สัญลักษณ์เป็นตัวละคร หรือเหตุการณ์ที่เป็นแนวความคิดที่คนยอมรับรู้อยู่แล้วจึงอาจจะนำมาใช้ได้ดีในการโฆษณาชวนเชื่อ เพราะเป็นเหมือนตัวแทนประสบการณ์ ความรู้สึก และความคิดของกลุ่มเป้าหมาย[8] ดังนั้นการโฆษณาชวนเชื่อโดยใช้วรรณกรรมประเภทนวนิยายจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้โฆษณาชวนเชื่อนำมาใช้

---

[7] Garth S., Jowett and Victoria O'Donnell , *Propaganda and Persuasion,* p. 282.

[8] Ibid., p. 283.

2. วรรณกรรมโฆษณาชวนเชื่อของกัมพูชาและการสร้างสรรค์นวนิยายของคงฺค บุนเฌือน

2.1 วรรณกรรมโฆษณาชวนเชื่อของกัมพูชาก่อนสมัยสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา

ด้วยเหตุที่สมเด็จสีหนุทรงตระหนักดีว่าสามารถนำวรรณคดีมาใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ทำให้อำนาจทางการเมืองเข้มแข็ง ประชาสัมพันธ์นโยบายของรัฐบาล และสนับสนุนการสร้างชาติของพระองค์ได้[9] ดังนั้นวรรณกรรมจึงถูกนำมาใช้เพื่อการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง นักเขียนที่ปรารถนาจะตอบสนองนโยบายรัฐบาลจึงเขียนนวนิยายเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความรักชาติ และความภาคภูมิใจของชาวเขมรที่มีอารยธรรมเจริญรุ่งเรืองมาช้านาน สดุดีผู้นำ และสนับสนุนแนวนโยบายต่อต้านไทย นวนิยายประวัติศาสตร์หลายเรื่องกล่าวถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในระหว่างศตวรรษที่ 14-18 เมื่อกัมพูชาเกิดความขัดแย้งกับเพื่อนบ้านทั้งสองประเทศคือไทยและเวียดนาม นักเขียนจึงเขียนนวนิยายที่มีแนวคิดสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่ต่อต้านไทย และเวียดนาม[10] ดังนั้น "ในระหว่างปี ค.ศ. 1954-1970 นวนิยายประวัติศาสตร์แพร่หลายมากทั้งในหมู่นักเขียน และผู้อ่านชาวเขมร"[11] เนื้อเรื่องของนวนิยายแสดงให้ผู้อ่านเห็นว่าไทยเป็นศัตรูที่เข้ามารุกรานทำให้ชาวเขมรเดือดร้อนมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นชาวเขมรควรสามัคคีร่วมมือกันต่อสู้เพื่อชัยชนะ ดังที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องพฺระขาน่ราช "ดาบพระขรรค์ราช" ของบิว ไฉลาง[12] แม้แต่ในนวนิยายที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกก็มีการแทรกความคิดเกี่ยวกับเรื่องชาติผ่านตัวละครอยู่เนือง ๆ ดังนั้นนวนิยาย

---

[9] Klairung Amratisha, "The Cambodian Novel: A Study of its Emergence and Development," Unpublished (Ph.D. thesis, University of London, 1998), p. 173.

[10] Ibid., p. 176.

[11] Ibid., p. 175.

[12] Ibid., p. 176.

จึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อ ที่สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามผู้เขียนจนอาจมีทัศนคติที่ไม่ดีกับคนไทยได้ เพราะฉะนั้นนวนิยายที่แสดงแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจัดว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองที่เกิดขึ้นตามแนวนโยบายของรัฐบาลที่ชัดเจนยิ่ง

ในสมัยรัฐบาลลอนนอล นักเขียนยังนิยมเขียนนวนิยายประวัติศาสตร์ แต่แนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายเปลี่ยนแนวมาติเตียนระบอบการปกครองที่มีกษัตริย์ ต่อต้านความจงรักภักดี เช่น เรื่อง องฺคมีสฺรีจิตฺตเจีก "องค์หญิงมีสตรีหลายใจ" ของ เอียว ฉารุน[13] หรือแนวคิดที่พยายามต่อต้านเวียดนาม เช่น เรื่อง เจาหฺวายคุย "ผู้ว่าราชการจังหวัดกุย"[14] เป็นต้น

สมัยรัฐบาลพอล พต (เขมรแดง) มีเอกสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่น้อย กล่าวคือมีเอกสารสุนทรพจน์ของ พอล พต หนังสือแบบเรียนในระดับประถมศึกษา 2 เล่ม วารสารเกี่ยวกับการโฆษณาชวนเชื่อที่ออกตามกำหนดเวลาและหนังสือเพลงเกี่ยวกับการปฏิวัติอีก 2 เล่ม นอกจากนี้ก็มีบทกวีที่มีแนวคิดเกี่ยวกับชาวไร่ชาวนาและการพัฒนาทางการเกษตร[15] ซึ่งมีเนื้อหาโฆษณาชวนเชื่อตามแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์

2.2 สภาพสังคมการเมืองในสมัยสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาและวรรณกรรมโฆษณาชวนเชื่อ

นับตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมาประเทศกัมพูชามีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอยู่เสมอ สืบเนื่องจากการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา (เขมรแดง) ที่เคลื่อนกำลังเข้ายึดกรุงพนมเปญได้ในวันที่ 17 เมษายน 1975 และจัดตั้งรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย

---

[13] Ibid., p. 185.

[14] Ibid.

[15] Ibid., p. 291. ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ฆิง หุก ฑี, *มาลีบทอักฺสรสิลฺปแขฺมร สตวตฺสที 20,* (ภนํเพญ: องคร, 2002), 265.

(Democratic Kampuchea) ขึ้นปกครองประเทศ[16] ภายใต้การนำของพอล พต "รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยปกครองประเทศด้วยระบบสังคมนิยมที่มีอุดมการณ์ปฏิวัติซ้ายจัดรุนแรง และชาตินิยมจัด นอกจากเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วยังเปลี่ยนสภาพสังคม และระบบเศรษฐกิจอันเป็นเหตุทำให้ประชาชนต้องทุกข์ยาก"[17] รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี ค.ศ. 1976 ซึ่งยกเลิกสถาบันและรูปแบบของกิจกรรมทางการเมืองเศรษฐกิจ และสังคมที่มีอยู่เดิม ได้แก่ ระบบเงินตรา ตลาด ร้านค้า การแพทย์สมัยใหม่ โรงเรียน วัด ศาสนา การใช้ภาษา การแต่งกาย และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว เพื่อที่จะสร้างสังคมใหม่ที่มีลักษณะของความเป็นชนบทอย่างแท้จริง[18] หลังจากที่กองทัพเขมรแดงบุกยึดกรุงพนมเปญและปกครองประเทศอยู่ตลอดระยะเวลา 3 ปี 8 เดือนนั้น สังคมเขมรเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โรงเรียนถูกปิด วัดและห้องสมุดถูกรื้อทำลาย หรือนำไปใช้ประโยชน์อื่น หนังสือต่าง ๆ ถูกทำลาย กิจกรรมทางการศึกษาถูกทำลายสิ้น ไม่มีนักเขียนสร้างกิจกรรมการเขียนใด ๆ วรรณกรรมเขมรเสื่อมลงภายใต้การควบคุมของเขมรแดง[19] ผลที่ตามมาก็คือ นักเขียนส่วนใหญ่ถูกกำจัด และสถานที่เพื่อการศึกษาหาความรู้ทั้งหมดถูกทำลายลงในสมัยเขมรแดง[20] แต่หลังจากที่กองทัพทหารเวียดนามบุกเข้าไปใน

---

[16] เขียน ธีรวิทย์ และสุนัย ผาสุก, *กัมพูชา: ประวัติ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการต่างประเทศ* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), 32.

[17] ธีระ นุชเปี่ยม, "การเมืองในกัมพูชา," ใน *เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น,* 400-402. สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), 400-402,

[18] ธีระ นุชเปี่ยม, *อินโดจีนภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์: ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1991* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 114.

[19] Klairung Amratisha, "The Cambodian Novel: A Study of its Emergence and Development," Unpublished (Ph.D. thesis, University of London, 1998), p. 285.

[20] Ibid., p. 287.

กัมพูชาและสามารถยึดกรุงพนมเปญได้สำเร็จ ต่อมาสภาประชาชนปฏิวัติกัมพูชา (The Kampuchean People's Revolutionary Council: KPRC) ก็ถูกตั้งขึ้น โดยมี เฮง สัมริน เป็นประธานาธิบดี ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ารัฐบาลปกครองกัมพูชา และในวันที่ 12 มกราคม ค.ศ. 1979 สภาประชาชนปฏิวัติกัมพูชาก็ได้เปลี่ยนชื่อประเทศของตนเป็น "สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา" (The People's Republic of Kampuchea) ปกครองประเทศโดยรัฐบาลกัมพูชาภายใต้การอุปถัมภ์ของเวียดนาม ซึ่งมีภารกิจที่สำคัญที่สุดในปีแรกคือ การฟื้นฟูวิถีชีวิตของประชาชน สังคม และเศรษฐกิจกัมพูชาให้กลับมาเป็นปกติอย่างรีบด่วน เพราะพวกเขมรแดงทำลายทุกสิ่งทุกอย่างจนพินาศหมดสิ้น แม้ว่ากัมพูชาจะได้รับความช่วยเหลือจากนานาชาติก็ตาม แต่วิถีชีวิตประชาชนและเศรษฐกิจกัมพูชายังไม่อยู่ในฐานะที่พึ่งตนเองได้เลย การดำรงอยู่ของกัมพูชาในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น ขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือของเวียดนาม และสหภาพโซเวียต[21] หลังจัดตั้งรัฐบาลใหม่ คือ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (ปี ค.ศ. 1979-1991) ซึ่งปกครองประเทศด้วยระบอบสังคมนิยมแบบมาร์กซ์-เลนิน รัฐบาลกัมพูชาภายใต้การอุปถัมภ์ของเวียดนามก็พยายามกอบกู้ฟื้นฟูศิลปะของชาติ ในทุก ๆ แขนง รัฐบาลให้ความสำคัญกับหนังสือและการอ่าน ทั้งนี้เพราะ "หนังสือ และการอ่านเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่รัฐบาลต้องเอาใจใส่ และทำให้เกิดขึ้น เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์สังคมนิยม"[22] รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรม กล่าวคือมีคณะกรรมการตรวจสอบเอกสารที่จะพิมพ์เผยแพร่อย่างเข้มงวด ทั้งยังจัดตั้งโรงพิมพ์ของรัฐบาลเพื่อพิมพ์และเผยแพร่เอกสารต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการตรวจพิจารณาที่รัฐบาลตั้งขึ้น นักประพันธ์รุ่นก่อนที่รอดชีวิตจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของพวกเขมรแดงตลอดจนนักประพันธ์รุ่นหลังได้เริ่มสร้างสรรค์ผลงานให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของคณะกรรมการบริหาร

---

[21] Michael Vickery, *Kampuchea Politics, Economics and Society* (London: Frances Pinter Publishers, 1986), pp. 42-47.

[22] ฆิง หุก ฑี, *มาลีบทอักฺสรสิลฺปแขฺมรสตวตฺสที 20,* (ภนํเพญ: องคร, 2002), 35.

พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา[23] การสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณกรรมของเขมรจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแนวนโยบายของผู้นำประเทศที่ได้ประกาศแนวทางการสร้างสรรค์วรรณคดีของชาติ โดยได้กำหนดว่าลักษณะงานเขียนในสมัยสาธารณรัฐที่จะได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ต้องมีลักษณะดังนี้

1. อธิบายทุกข์ และความยากลำบากของประชาชนในระบอบพอล พต
2. กล่าวถึงพัฒนาการหลังการปลดปล่อยใน ปี ค.ศ. 1979
3. แสดงเรื่องราวของคนที่หลงผิดเพราะการโฆษณาของพวกกบฏ[24] พวกนายทุนทุกประเภทที่ต้องไปอยู่ร่วมกับศัตรูได้กลับมาร่วมรับใช้ปฏิวัติในแนวทางอุดมการณ์สังคมนิยมมาร์กซ์-เลนิน
4. แสดงมิตรภาพพิเศษระหว่างประชาชนเขมรกับประชาชนเวียดนาม[25]

การกำหนดแนวนโยบายว่างานเขียนในสมัยสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาที่จะได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ต้องอธิบายทุกข์ และความยากลำบากของประชาชนในระบอบพอล พต ทำขึ้นเพื่อยืนยันความชอบธรรมของเวียดนามที่นำกองกำลังทหารเวียดนามบุกเข้ามาในดินแดนกัมพูชา โดยอ้างว่าบุกเข้ามาเพื่อกำจัดพวกเขมรแดง และช่วยชาวเขมรให้รอดพ้นความทุกข์ยาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติทางการเมืองที่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชากระทำคือ

> "เมื่อเวียดนามยึดครองกัมพูชาแล้ว ก็พยายามรณรงค์ชูประเด็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของพวกพอล พต (Pol Pot Genocidal) เพื่อให้เห็นภาพความทารุณโหดร้ายของรัฐบาลพอล พต ที่ตนโค่นล้มไป ทางการของรัฐบาล

---

[23] Ibid., p. 34.

[24] ในที่นี้หมายถึงพวกเขมรแดง เพราะในขณะนั้นเวียดนามเป็นผู้ปกครองประเทศในนามรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา

[25] ฆิง หุก ฑี, *มาลีบทอักฺสรสิลฺปแขฺมรสตวตฺสที 20*, 34.

> เฮง สัมริน ให้สายงานออกซื้อหัวกะโหลก (บ้างก็ไปขุดมาขายจากป่าช้า) มากอง ๆ ไว้ให้นักข่าวถ่ายรูปไปประจานความชั่วร้ายของพวกพอล พต สร้างภาพลักษณ์ให้พอล พต เป็นพวกทารุณโหดร้ายเหมือนพวกนาซี ที่ค่ายกักขังตวลซแลง (Toul Sleng) ชานกรุงพนมเปญ ซึ่งเก็บประวัติการสอบสวนนักโทษการเมืองอันโหดเหี้ยมนั้น ทางการได้จัดนิทรรศการในต้นปี ค.ศ. 1979 เพื่อเผยความโหดเหี้ยมของพวกเขมรแดง....**การโจมตีความโหดเหี้ยมของพวกพอล พต ดังกล่าว มีผลสร้างความชอบธรรมให้แก่การใช้กำลังเข้าไปโค่นล้มรัฐบาลพอล พต ไม่น้อย**"[26]

รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาพยายามจะแสดงให้ชาวเขมรเห็นว่าระบอบการปกครองที่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาใช้ปกครองประเทศกัมพูชา[27] หลังวันที่ 7 มกราคม 1979[28] ทำให้ประชาชนชาวเขมรทุกคนมีชีวิตที่สุขสบาย และมีสวัสดิภาพดีกว่าในระบอบการปกครองที่รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (เขมรแดง)[29] ใช้ปกครองประเทศในช่วง ปี ค.ศ. 1975-1979 ทั้งยังแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสาธารณรัฐกัมพูชาเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เคยทำงานร่วมอุดมการณ์กับพวกเขมรแดง ให้เปลี่ยนอุดมการณ์มาร่วมงานกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา

---

[26] Wiliam Shawcross, "Cambodia's Burial," *The New York Review Book*, May 10, 1984, p. 9. อ้างถึงใน เขียน ธีรวิทย์ และสุนัย ผาสุก, *กัมพูชา: ประวัติสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศ* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), 194.

[27] แบบลัทธิมาร์กซ์-เลนิน

[28] วันที่กองกำลังของแนวร่วมกัมพูชาเพื่อการปลดปล่อยชาติร่วมกับกองกำลังทหารเวียดนามบุกเข้ายึดกรุงพนมเปญจากรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยได้สำเร็จ

[29] แบบลัทธิเหมาเจ๋อตุง

นอกจากนี้แล้วรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาต้องพยายามสร้างมิตรภาพพิเศษระหว่างประชาชนเขมรกับประชาชนเวียดนาม เนื่องมาจากคนเขมรและคนเวียดนามมีความขัดแย้งกันมาตั้งแต่อดีตด้วยสาเหตุดังนี้ คือ

1. กัมพูชากับเวียดนามเคยทำสงครามต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน และเวียดนามเคยยึดครองกัมพูชาอยู่ระยะหนึ่ง ทำให้ชาวเขมรโดยทั่วไปจะรู้สึกเกลียดชังคนเวียดนามอย่างรุนแรง เพราะนอกจากเวียดนามจะเคยรุกรานยึดครองดินแดนของกัมพูชาแล้ว ชาวญวนยังคงมีฐานะเป็นตัวแทนของฝรั่งเศสที่ปกครองกัมพูชาในช่วงการเป็นอาณานิคมด้วย เพราะฝรั่งเศสมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไม่เพียงพอ จึงได้จ้างชาวญวนจำนวนมากเข้าทำงานในองค์การรัฐบาลของกัมพูชาเกือบทุกระดับ[30]

2. ในการรวมกลุ่มเป็น "สหพันธรัฐอินโดจีน" ฝรั่งเศสได้สร้างแบบแผนในการปกครองอินโดจีนรวมกันเอาไว้ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเคยมีมติจะจัดตั้งสหพันธรัฐอินโดจีนขึ้นหลังจากประเทศในอินโดจีนพ้นจากการเป็นอาณานิคมแล้ว แต่การร่วมมือปฏิบัติงานในพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนชาวเวียดนามจะเป็นแกนนำ และตัดสินปัญหาต่าง ๆ ทำให้นักชาตินิยมชาวกัมพูชาไม่พอใจและหวาดระแวง[31]

3. ปัญหาเชื้อชาติ ชาวเขมรรังเกียจชาวญวนในกัมพูชา เพราะตั้งหลักแหล่งอยู่อาณาบริเวณที่ราบที่อุดมสมบูรณ์ และมีฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่วนมากอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ พวกเขามีวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ไม่ยอมผสมกลมกลืนกับชาวพื้นเมือง[32]

4. ปัญหาพรมแดนซึ่งเกิดจากจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสเข้าไปเปลี่ยนอาณาเขต โดยการขยายแคว้นโคชินไชน่าในเวียดนามภาคใต้ เข้าไปในรัฐ

---

[30] สมพงศ์ ชูมาก, *ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤตการณ์กัมพูชา* (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), 13-14.

[31] เมธา พร้อมเทพ, *ชนวนสงครามเวียดนาม-กัมพูชา* (เอกสารวิชาการของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันดับที่ 8 พ.ศ. 2523), 175-181.

[32] เรื่องเดียวกัน, 164-169.

อารักขากัมพูชา อีกส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่คอมมิวนิสต์เวียดนามใช้ดินแดนกัมพูชาที่ติดกับเวียดนามปฏิบัติการต่อต้านเวียดนามใต้ในการรวมประเทศ แต่ไม่ยอมถอนกำลังออกไป[33]

จากรายละเอียดที่กล่าวข้างต้นทำให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาต้องพยายามใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสร้างความชอบธรรม และโน้มน้าวให้ชาวเขมรยอมรับการยกกำลังทหารเวียดนามเข้ามาครอบครองดินแดนของประเทศกัมพูชา วรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงเวลานั้นจึงต้องมีแนวคิดหรือเนื้อเรื่องอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้ข้างต้น ด้วยเหตุนี้ นักประพันธ์ที่รอดชีวิตจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของพวกเขมรแดง ตลอดจนนักประพันธ์รุ่นใหม่จึงจำเป็นต้องสร้างสรรค์ผลงานของตนให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของคณะกรรมการบริหารพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา[34] "หากต้องการให้งานเขียนของตนมีโอกาสได้ตีพิมพ์เผยแพร่ และยืนหยัดอาชีพนักเขียนต่อไป"[35]

2.3 นวนิยายโฆษณาชวนเชื่อของคงฺค บุนเฌือน

คงฺค บุนเฌือน[36] ซึ่งเป็นนักเขียนคนหนึ่งที่มีผลงานนวนิยายมากมายในช่วงก่อนสมัยเขมรแดง เขารอดชีวิตจากเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในสมัยพอล พต และได้กลับเข้าทำงานร่วมกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา จนได้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมควบคุมภาพยนตร์ และเลขาธิการสมาคมนักประพันธ์กัมพูชา ในฐานะที่คงฺค บุนเฌือน เป็นข้าราชการที่ทำงานอยู่ใต้บังคับบัญชาของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ เขาจึงสนองรับนโยบายของรัฐบาล

---

[33] เรื่องเดียวกัน, 171-175.

[34] ฆิง หุก ฑี, *มาลีบทอักฺสรสิลฺปแขฺมรสตวตฺสที 20*, 34.

[35] สัมภาษณ์ คงฺค บุนเฌือน, 24 กันยายน 2547.

[36] คงฺค บุนเฌือน เป็นนักเขียนเขมรที่มีชื่อเสียงมาก และเป็นนักเขียนนวนิยายที่ครองความนิยมจากผู้อ่านมาอย่างต่อเนื่อง ในปี ค.ศ. 2000 เขาเป็นนักเขียนกัมพูชาที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์)

ในการฟื้นฟูชาติ โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเองที่เคยใช้ชีวิตผ่านเหตุการณ์ประวัติศาสตร์สำคัญของเขมร ผนวกกับความสามารถในการประพันธ์ นำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรูปแบบนวนิยายที่ข้อมูลบางส่วนนำมาจากประสบการณ์ส่วนหนึ่งของชีวิตที่เคยรับรู้ และสัมผัส เพื่อนำเสนอแนวความคิดที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล

ในปี ค.ศ. 1987 คงฺค บุนเฌือน เขียนนวนิยาย 2 เรื่อง คือ อนฺกเฎีรกาต่พฺยุะ "คนเดินตัดพายุ"[37] และ สฺลึกเฌีจากแมก "ใบไม้หล่นจากกิ่ง" ซึ่งได้ตีพิมพ์เผยแพร่โดยโรงพิมพ์ของรัฐบาลในสมัยสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา เพื่อเน้นให้เห็นประเด็นความทารุณโหดร้ายของเขมรแดงให้ผู้อ่านได้ร่วมรับรู้ ในขณะเดียวกันเขาได้ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพความดีงามของกองทัพเวียดนาม ด้วยการสร้างนวนิยายที่ตอนต้นเรื่องแสดงความทุกข์ยากของชาวเขมรในสมัยเขมรแดง และจบอย่างมีความสุขหลังจากที่กองทัพเวียดนามบุกเข้ามาช่วย ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไปนี้

นวนิยาย เรื่อง "คนเดินตัดพายุ"

คงฺค บุนเฌือน ตั้งชื่อเรื่องโดยใช้สัญลักษณ์ที่แฝงความหมายไว้ได้อย่างน่าสนใจโดยใช้คำว่า "พายุ" เป็นสัญลักษณ์แทนอุปสรรค ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตที่ถาโถมผ่านเข้ามาสู่ชีวิตของ สุพล ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องจนทำให้ชีวิตของเขาต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และประสบปัญหาชีวิตที่รุนแรง แต่ด้วยความมุ่งมั่น และอดทน ประกอบกับมีผู้ให้ความช่วยเหลือ สุพลจึงสามารถฝ่าฟันจนผ่านพ้นเหตุการณ์รุนแรงต่าง ๆ ซึ่งเปรียบเหมือน "พายุ" เหล่านั้นมาได้ ชีวิตของเขาจึงเหมือน "คนเดินตัดพายุ"

---

[37] เพื่อความสะดวกในการอ่าน ผู้เขียนจะใช้ชื่อเรื่องของนวนิยายเฉพาะที่แปลเป็นภาษาไทยเมื่อกล่าวถึงชื่อนวนิยายทั้งสองเล่มในโอกาสต่อไป

เรื่องย่อ

สุพลซึ่งเป็นคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองในแนวทางสังคมนิยม เพราะเขาเห็นว่า การปกครองประเทศในสมัยสังคมราษฎร์นั้นมีแต่การทุจริตของข้าราชการ การเอารัดเอาเปรียบทุกรูปแบบ ประชาชนอยู่ในฐานะลำบาก สุพลต้องพลัดพรากจากภรรยา และลูกชายหญิง 4 คน เพราะเขียนบทความโจมตีรัฐบาลอย่างรุนแรงเกี่ยวกับการทุจริต สุพลต้องติดคุกนานถึง 15 ปี เมื่อพ้นโทษ สุพลก็ได้มีโอกาสกลับเข้าร่วมงานกับกลุ่มผู้รักชาติที่ประกอบด้วย แถม สหายสุข สหายแจม และนางสานทำการเคลื่อนไหวปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลลอนนอล แต่ยังกระทำการไม่สำเร็จ ในวันที่ 15 เมษายน ปี ค.ศ. 1975 กองทัพปลดปล่อยของพวกเขมรแดงบุกเข้ายึดกรุงพนมเปญ แล้วขับไล่ประชาชนออกไปจากกรุงพนมเปญ และให้ทุกคนกลับไปอยู่ที่จังหวัดที่เป็นบ้านเกิด สุพลมีโอกาสได้พบนางจินดาซึ่งเป็นภรรยา และได้ทราบว่าลูกของเขาเติบโตและประกอบอาชีพต่าง ๆ กัน คือ ดารา หมอ และทหาร ส่วนลูกชายคนที่สองของสุพลนั้น หายออกจากบ้านไปโดยไม่รู้ว่าตอนนี้อยู่ที่ไหน สุพลใช้ชีวิตอยู่ในคอมมูนแห่งหนึ่งในจังหวัดกำปงธม เขาได้พบกับภรรยาและลูก ๆ ของเขาพร้อมหน้ากัน แต่แทนที่จะได้อยู่ร่วมกับครอบครัวอย่างมีความสุข สุพลกลับต้องเผชิญเหตุการณ์ร้ายแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างตัวเขาเองกับสุภัท ซึ่งเป็นลูกชายคนที่สอง เนื่องจากสุภัท เข้าร่วมงานกับพวกเขมรแดงที่ควบคุมชาวเขมรอย่างโหดร้ายทารุณ และฆ่าทุกคนที่คิดว่าเป็นศัตรูของตน จึงเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างสุพลกับสุภัท เมื่อสุภัทสั่งฆ่าน้องชาย พี่ชาย และแม่ โดยไม่ยอมฟังคำทัดทาน หรืออ้อนวอนใด ๆ จากสุพล หลังจากที่เขาจับได้ว่าทั้งสามคนพยายามหนีจากองค์การ แม้แต่สุพลเองก็เกือบถูกสุภัทฆ่า แต่ก็รอดชีวิตเพราะทหารเวียดนามมาช่วยทันเวลา

จากแนวคิดของเรื่องที่แสดงว่า “เขมรแดงมีพฤติกรรมโหดร้ายป่าเถื่อนและทารุณ แต่ทหารเวียดนามมีจิตใจดี เอื้อเฟื้อด้วยมิตรไมตรี และช่วยเหลือชาวเขมรด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทน” คงฺค บุนเฉือน ใช้โครงเรื่องที่แสดงปัญหาหรือความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครอื่น

ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองในแนวทางปฏิวัติแตกต่างกัน เช่น ความขัดแย้งระหว่างบิดากับบุตร คือ สุพลกับสุภัท ความขัดแย้งระหว่างมารดากับบุตร คือ นางจินดากับสุภัท และความขัดแย้งระหว่างพี่กับน้อง คือ สุภัทกับสุภิน และสุภัทกับสูผาด ซึ่งล้วนเป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวพันกับอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันทั้งสิ้น

คงฺค บุนเฌือน ได้นำแนวทางการปฏิวัติอย่างรุนแรงของเขมรแดงมาสร้างปมปัญหาขัดแย้งซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่โดดเด่นในนวนิยายที่เขาเขียนขึ้น กล่าวคือ "ผู้นำเขมรแดงถือว่าการ "ปลดปล่อย" พนมเปญครั้งนี้เป็นการเริ่มต้นพลิกแผ่นดินด้วยการล้มล้างรากฐานทุกอย่างของสังคม... ดังนั้นแบบอย่างความสัมพันธ์ไม่ว่าจะในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง นั่นคือตั้งแต่ความผูกพันในครอบครัวไปจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและพลเมือง จะต้องถูกขจัดไปให้หมดสิ้น"[38] ดังนั้นการขจัดความสัมพันธ์ในด้านสังคมโดยเฉพาะความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว จึงเป็นประเด็นสำคัญที่คงฺค บุนเฌือน นำมาใช้สร้างความขัดแย้งในนวนิยาย เรื่อง "คนเดินตัดพายุ" ที่เขานำเสนอแนวคิดด้วยวิธีสร้างปมปัญหาขัดแย้งให้ตัวละครฝ่ายดี กับฝ่ายร้ายเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน แต่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน แล้วจึงค่อย ๆ พัฒนาความขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างตัวละครให้ปรากฏสู่สายตาของผู้อ่านโดยอาศัยภาพความร้ายกาจของตัวละครที่แสดงบทบาทชักจูงให้ผู้อ่านรับรู้ความรู้สึกและความคิดของตัวละครแต่ละตัวทีละน้อยจนเข้าถึงแนวคิดหลักของเรื่องที่แสดงความชั่วร้ายของพวกเขมรแดง ที่ทำให้บุตรสามารถฆ่าบิดามารดาของตนเองได้เพียงเพื่อรักษาอุดมการณ์ปฏิวัติ ซึ่งประเด็นดังกล่าวสร้างความสะเทือนใจแก่ผู้อ่านอย่างยิ่ง ดังตัวอย่างบทสนทนาระหว่างนางจินดา สุพล สุภิน สุภัท สูผาด ซึ่งเป็นคนในครอบครัวเดียวกันทั้งหมด ในตอนที่ นางจินดา สุภิน และสูผาด พากันหนีออกจากคอมมูนแต่ถูกจับ

---

[38] David Chandler, "Seeing Red: Perception of Cambodian History in Democratic Kampuchea," in Chandler, *Facing the Cambodia Past* (Bangkok: Silkworm Book, 1996), pp. 233-254.

ได้แล้วกำลังจะถูกสุภัทตัดสินโทษ แต่สุพลผู้เป็นบิดาของสุภัทพยายามอ้อนวอนให้สุภัทยกเว้นโทษให้แก่ทุกคน เพราะเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน แต่สุภัทไม่ยอมทำตาม

"เสียงนี้เปรียบเหมือนพายุอาญาศึกอย่างหนึ่ง โบกพัดเขย่าดวงวิญญาณของคนที่ถูกจองจำทั้งสาม ให้หัวปั่นคิดอะไรไม่ออก เสียงแม่และน้องตะโกนอ้อนวอนพร้อม ๆ กันด้วยความตื่นตกใจ:

–สุภัท...ลูกแม่ !...

–สุภัท น้อง ทำไมจึง ?

–พี่สุภัท...สงสารฉันด้วย !

สุพลเสียใจสงสารภรรยากับลูก หัวใจก็เต้นแรงเกือบจะทลายออกมาข้างนอก ทนไม่ได้เขาพยายามพูดอย่างใจเย็นว่า:

–สุภัท ! พ่อไม่สามารถกล่าวอย่างไรให้หมดหรอกเกี่ยวกับความรู้สึกตื่นเต้นดีใจของพ่อ เวลาที่ได้พบหน้าภรรยาและลูก หลังจากที่พลัดพรากกันมากว่า 15 ปี โดยเฉพาะคือได้พบกับลูก เพราะลูกเป็นลูกเพียงคนเดียวที่มีนิสัยเหมือนพ่อตั้งแต่เกิด !

แต่เวลานี้ถ้าหากว่าลูกไม่รับรู้ว่าเป็นพ่อเป็นผู้ให้กำเนิดลูกก็ตามเถอะ ! ก็ควรแต่จะเข้าใจและเมตตาแม่ และพี่น้องของเอ็งด้วย ! อย่ากำจัด แค่อบรมก็เปลี่ยนแปลงได้แล้ว !

แก้วตาสีดำใส เริ่มกลอกช้า ๆ จับมาบนหน้าของชายชราแล้วปากเปิดจนเห็นฟันทำนองว่าอยากกระโดดมาเขมือบกินทั้งเป็น พร้อมด้วยเสียงหัวเราะที่เย้ยหยัน:

– ฮ่า ! ฮ่า ! ใครว่าผมไม่รับว่ามีพ่อแม่พร้อมทั้งพี่น้อง

หยุดนิดหนึ่ง เขาดึงบุหรี่มวนด้วยมือมวนหนึ่งมาจุดสูบ

ปล่อยควันโขมงตลบแล้วพูดต่อ ผมรู้ด้วยว่าถ้าไม่มีแม่กับพ่อก็ไม่มีตัวผม เพื่อมาทำปฏิวัติอย่างนี้ด้วย แต่ผมทำลายนี้ไม่ใช่ทำลายแม่ หรือพี่น้องที่ไหน ผมทำลายศัตรูต่างหาก ! พวกนี้เป็นศัตรูต่อต้านกับวินัยขององค์การ[39] พวกมันไม่อยากอยู่กับพวกปฏิวัติ พวกมันล้วนแต่มีความต้องการหนีไปอาศัยอยู่กับพวกศัตรูต่อต้านกับองค์การ โดยเฉพาะไอ้สูผาดนี้ มันเป็นทหารที่เป็นเป้าหมายต้องกวาดล้าง...ฉะนั้นถ้ากวาดล้างต้องกวาดล้างให้หมดเผ่าพันธุ์ ถอนหญ้าต้องถอนทั้งราก !"

(คนเดินตัดพายุ น. 92-94)

จากบทสนทนาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า สุภัท ยึดมั่นในอุดมการณ์จนสามารถสั่งฆ่าทุกคนในครอบครัวได้ หากบุคคลเหล่านั้นได้ชื่อว่า "ไม่ซื่อสัตย์" ต่อองค์การ ทุกคนก็เป็น "ศัตรู" จากการที่ตัวละครยอมอุทิศตนเพื่ออุดมการณ์โดยไม่สนใจความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวถึงขั้นสั่งสังหารบิดามารดาพี่น้องของตนได้นั้น คงฺค บุนเฌือน แสดงให้เห็นว่า ความงมงายและยึดมั่นในอุดมการณ์อย่างสุดโต่ง ขาดความยั้งคิด ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวตลอดจนคุณธรรมประจำใจมนุษย์สูญสิ้นลงพร้อมกัน เมื่อบุตรไม่เห็นคุณค่า และความสำคัญของบิดา คนในครอบครัวเดียวกันสามารถสั่งฆ่ากันเองได้ ย่อมยืนยันถึงความพยายามในการล้มล้างคุณค่าของสังคมแบบเก่าที่อยู่บนรากฐานของพุทธศาสนาให้หมดสิ้น เพราะตามหลักพุทธศาสนา บุตรต้องกตัญญูต่อบิดามารดา การสังหารบิดาหรือมารดาเป็นสิ่งที่ชาวพุทธยอมรับไม่ได้ ดังนั้นการที่คงฺค บุนเฌือน หยิบยกประเด็นนี้มานำเสนอจึงกระทบใจของประชาชนเขมรที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธได้อย่าง

---

[39] องค์การ "Angkar" เป็นชื่อที่ใช้เรียกกลุ่มผู้นำระดับสูงของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (เขมรแดง)

มีประสิทธิภาพ "ความขัดแย้ง" ระหว่างสายโลหิตเดียวกันจึงเป็นจุดเด่นของนวนิยายเรื่องนี้

ในนวนิยายเรื่อง "คนเดินตัดพายุ" นี้ มีการใช้ถ้อยคำแสดงให้เห็นลักษณะของการโฆษณาชวนเชื่อที่เด่นชัด พิจารณาได้จากเมื่อกล่าวถึงตัวละครฝ่ายร้ายผู้เขียนมักเลือกใช้ถ้อยคำที่แฝงนัยแสดงความรู้สึกในทางไม่ดี เช่น การใช้คำสรรพนามแทนสุภัท ว่า "มัจจุราชชุดดำ" "มัจจุราชหนุ่ม" "ยุวชนใจยักษ์" "ไอ้ลูกเนรคุณ" "ไอ้กบฏ" ในขณะที่กล่าวถึงตัวละครฝ่ายดีมักเอ่ยชื่อของตัวละคร หรือใช้คำสรรพนามแทน เช่น "เขา" "นาง" "ชายสูงวัย" "หญิงชรา" เป็นต้น

คงฺค บุนเฉือน ได้สร้างให้ สุภัท เป็นตัวละครที่แสดงบทบาทของลูกอกตัญญู และบทบาทของนักปฏิวัติผู้เคร่งลัทธิ สุภัท จึงเป็นตัวแทนขององค์การที่เหี้ยมโหด ฆ่าได้แม้แต่น้อง แม่ และพยายามฆ่าพ่อของตนเองเพียงเพราะความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันในทางการเมือง จากคำพูดของ สุภัท ที่ว่า

> **"–มันทั้งหมดนี้เป็นพ่อแม่พี่น้องของผมจริง ! แต่มันทำผิด ! หนึ่งคือไอ้คนหนึ่งนั้นเป็นทหารซึ่งเป้าหมายขององค์การต้องกำจัด ! สองคือโทษที่มันพากันหนีโดยไม่อยากอยู่กับพวกปฏิวัติ ! ส่วนสาม คือ ตาแก่คนนี้เป็นคนที่มีความเกี่ยวพันไม่ดี คำพูดที่มันอธิบายเมื่อตะกี้ อาจจะทำให้เกิดอันตรายมาถึงปฏิวัติ ! ดังนั้นต้องทำลายมันทั้งหมด พวกมันไม่ใช่ครอบครัวปฏิวัติของพวกเราหรอก คือมันเป็นศัตรู !."**
>
> *(คนเดินตัดพายุ น. 18-19)*

จากคำกล่าวข้างต้นนี้แสดงว่าทั้ง ๆ ที่สุภัททราบว่าคนทั้งสี่เป็นบิดามารดา พี่ และน้องของตนเองแต่ต้องกำจัดเพราะทำผิดต่อองค์การ โดยอ้างเหตุผลต่าง ๆ ที่แสดงว่าทุกคนทำตนเป็นศัตรูขององค์การที่เขาไม่อาจละเว้น

โทษได้ คงฺค บุนเฌือน กำหนดบทบาทให้ตัวละครฝ่ายร้ายแสดงพฤติกรรมที่โหดอำมหิตเช่นนี้ เพื่อย้ำให้เห็นว่าพวกเขมรแดงยึดถือแนวทางปฏิวัติที่รุนแรงและไร้ความเมตตา ปฏิบัติตามกฎอย่างเข้มงวดไม่มีข้อยกเว้นแม้แต่กับคนในครอบครัวของตนเอง สุภัท จึงเป็นเสมือนตัวแทนของความโหดร้ายที่เขมรแดงกระทำต่อชาวเขมรได้อย่างเป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน ตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นในนวนิยายเรื่อง "คนเดินตัดพายุ" เช่น สามีใหม่ของนางจินดา นางจินดา สุพล นางสาน สุภิน และสูผาด ที่ต้องประสบความยากลำบากในการดำเนินชีวิตเพราะการกระทำของพวกเขมรแดง จึงเปรียบเสมือนตัวแทนของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเขมรขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นประชาชนธรรมดา พ่อค้า แม่ค้า ทหาร นักแสดงหรือศิลปิน คนหัวก้าวหน้า ผู้มีความรู้ที่มีสถานภาพอันแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งดูเหมือนว่าคงฺค บุนเฌือน จะจงใจแสดงให้ผู้อ่านเห็นว่าความทุกข์ยากที่มีสาเหตุมาจากการกระทำของเขมรแดงนั้น มีคนจำนวนมากที่ต้องเสียชีวิตโดยไม่มีความผิดแม้แต่น้อย แต่ต้องถูกสังหารโดยปราศจากเหตุผลที่สมควร

ในนวนิยายเรื่องนี้มีประเด็นที่น่าสนใจคือ คงฺค บุนเฌือน สร้างเหตุการณ์ให้ตัวละครตัวหนึ่งทำหน้าที่ไปบอกกองทัพเวียดนามให้มาช่วยตัวละครสำคัญไว้ได้อย่างทันท่วงที ก่อนที่จะถูกเขมรแดงทำร้าย ดังที่ปรากฏในนวนิยาย ว่า

> **"พร้อมกับเสียงของสุพล สุภัทที่ได้เอาปืนยาวมาถือก่อนหน้านี้นิดหนึ่ง ก็ยกปืนขึ้นเล็งตรงไปหาหญิงสาวมุ่งจะเอาชีวิตนาง บังเอิญเสียงที่สุพลตะโกนขึ้นทำให้นางสานพลิกตัวไปอีกข้างหนึ่ง ก่อนเวลาที่นิ้วมือฆาตกรจะกดไกปืน เสียง ปัง ! ปัง ! ก็ดังขึ้นป่าแทบแตก เป็นเสียงปืนต่าง ๆ ที่เวลานั้นลูกปืนลูกหนึ่งที่แหวกอากาศมาปะทะตรงกลางหน้าผากไอ้ลูกเนรคุณ ทำให้มันตะโกนร้องดังกึกก้องแล้วล้มลงทั้งยืนทั้ง ๆ มือยังถือปืนอยู่ด้วย นางสานก้มลงอย่างรวดเร็ว เพื่อหลบลูกปืนของโจรผู้ดุร้าย ในขณะที่**

มันล้มกลิ้งลงไปที่ดินไอ้กบฏก็ได้รวบรวมสติเป็นครั้งสุดท้าย ลั่นไกปืนต่อ ๆ กันทำให้ลูกกระสุนปืน 2 ลูก ไปถูกกิ่งไม้ ทำให้ใบร่วงปลิวว่อนมันพยายามจะยิงลูกที่ 3 ตรงไปยังสุพล แต่รวดเร็วเกือบดูไม่ทัน เงาของคนคนหนึ่งก็โผล่ออกมาจากป่าอีกฟากหนึ่งยกปืนยืนจังก้า กวาดยิงมาบนตัวมัน ลั่นดังพายุ ที่สุดร่างกายของยุวชนใจยักษ์ ก็ล้มกลิ้งชักตามอานุภาพของปืนกล ขาดใจตายทันที หลังจากที่พูดสั้น ๆ อย่างโกรธแค้นะ

...ไอ้...ภิน"

สุภินไม่สนใจจะตอบเลย เพราะเวลานั้นเขาหันไปกวักมือให้กองทัพจำนวนหนึ่งตามมาอีก แล้วจึงกระโดดตรงไปแก้มัดให้พ่อเขา นางสานกระโดดวิ่งมาจากอีกข้างเข้ามาด้วย

(คนเดินตัดพายุ น. 172)

บทบาทของสุภินที่ไปพาทหารเวียดนามมาช่วยสุพลกับนางสานให้รอดพ้นจากความตายอย่างหวุดหวิดนี้ แสดงให้เห็นความสอดคล้องกับโครงเรื่องที่ตัวละครได้รับความช่วยเหลือจากทหารเวียดนาม ทำให้ตัวละครกลับมามีความสุขอีกครั้ง โดยผู้เขียนได้แฝงนัยสำคัญให้ผู้อ่านทราบว่าการที่ทหารเวียดนามยกกองทัพเข้ามาในดินแดนกัมพูชานี้มิได้เข้ามาโดยพลการ หากแต่เข้ามาโดยชอบธรรมเพราะในขณะนั้นชาวกัมพูชากำลังต้องการความช่วยเหลือ

ในตอนปิดเรื่องนั้น นวนิยายเรื่องนี้จบลงด้วยความสุข ปิดเรื่องด้วยความสุขสมหวัง หลังจากที่ตัวละครได้ดำเนินชีวิตฝ่าฟันอุปสรรคด้วยการต่อสู้ดิ้นรน ผ่านความทุกข์ทรมาน ความยากลำบาก การพลัดพราก จนในที่สุดเหตุการณ์ทุกอย่างก็คลี่คลายลง ตัวละครมีความสุขในชีวิตในแนวทางสังคมนิยมเวียดนาม คงฺค บุนเฌือน บรรยายว่า

"...พ่อสบายดีแล้ว ! ...อีก 2–3 วันอาจออกไปได้แล้ว ! เดือนหน้านี้จะต้องแต่งงานสุภินกับหลานสาน ลูกอย่าลืมเชิญสหายประธานสำนักงานไปร่วมงานด้วยนะ ! สุภินกับนางสานหันหน้ามาจ้องมองกันด้วยความอาย ส่วนสุพลหันหลังหลับตาช้า ๆ...รำพึงคิดไปไกลด้วยรอยยิ้ม

แสงเทียนปฏิวัติที่เคยส่องสว่างในหัวสุพล ตั้งแต่ยังเด็กให้ข้ามผ่านลมพายุหลายครั้ง ตอนนี้เริ่มส่องหัวสมองเขาต่อไปอีก ขอให้เราต่อก้าวเดินไปบนทางแต่ทางเดียว คือทางปฏิวัติสังคมนิยม..."

(คนเดินตัดพายุ น. 184)

นวนิยายเรื่อง "ใบไม้หล่นจากกิ่ง"

นวนิยายเรื่อง "ใบไม้หล่นจากกิ่ง" เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่ คงฺค บุนเฌือน แต่งในสมัยสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา โดยมีแนวคิดว่า "เขมรแดงมีพฤติกรรมโหดร้ายป่าเถื่อน และทารุณ แต่ทหารเวียดนามมีจิตใจดี เอื้อเฟื้อด้วยมิตรไมตรี และช่วยเหลือชาวเขมรด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทน" คงฺค บุนเฌือน ตั้งชื่อเรื่องเปรียบเทียบ "ใบไม้" กับชีวิตของ "วันนี" ตัวละครหลักของเรื่องที่ต้องพลัดพรากจากอกบิดามารดากลายเป็นเด็กกำพร้า ไร้ญาติพี่น้อง ไร้ที่พึ่ง มีชีวิตที่เคว้งคว้างไร้จุดหมายเหมือนใบไม้ที่หลุดร่วงลงจากกิ่งปลิวไปอย่างไร้ทิศทาง

เรื่องย่อ

วันนี ซึ่งเป็นเด็กหญิงอายุ 7 ปี ที่ต้องพลัดพรากจากครอบครัวในยุคเขมรแดง บิดามารดาและพี่ชายอีกสองคนเสียชีวิต เพราะความโหดร้ายทารุณ

ของพวกเขมรแดง กล่าวคือ พี่ชายคนหนึ่งของวันนีขโมยมัน และไข่ไก่จึงถูกองค์การสั่งลงโทษอย่างรุนแรงด้วยการทุบตี และให้อดอาหารจนเสียชีวิต ส่วนพี่ชายอีกคนหนึ่งก็ถูกบังคับให้แบกดินจนเสียชีวิตด้วยความเหน็ดเหนื่อย ส่วนบิดาของวันนี ก็ถูกทหารเขมรแดงสังหาร เพราะคิดว่าเป็นพวกทหาร วันนีต้องแยกจากมารดาและเข้าไปทำงานให้องค์การ อยู่ใน "กองจรยุทธ์เด็ก" [40] ซึ่งที่นั่นมีเด็กจำนวนมาก อายุตั้งแต่ 7-15 ปี เด็ก ๆ ต้องทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน เช่น กลางวันทำปุ๋ย และขุดทำนบ ส่วนกลางคืนทำปุ๋ยและงานอื่นตามที่องค์การมอบหมาย ชีวิตความเป็นอยู่ของเด็ก ๆ อยู่กันอย่างยากลำบาก เด็กจะได้รับการปันส่วนอาหารจากองค์การ เป็นข้าวต้มวันละ 2 มื้อ และถูกควบคุมอย่างเข้มงวด โดยมีสหายกดันเป็นประธาน "กองจรยุทธ์เด็ก" และเมา ซึ่งทำหน้าที่เป็นพ่อครัว และมีหน้าที่ควบคุมดูแลเด็ก ทั้งยังมีสิทธิลงโทษ และกระทำทารุณกรรมได้ตามอำเภอใจ ดังนั้นเด็กทุกคนจึงต้องทำงานหนัก และเมื่อกระทำความผิดแม้เพียงเล็กน้อย ก็จะถูกสังหารด้วยวิธีการโหดเหี้ยมและทารุณ ดังที่ ปึว เด็กหญิงวัย 9 ขวบทำด้ามช้อนหักฉอยปล่อยให้ควายที่นำไปเลี้ยงชนกัน สุข ซึ่งเป็นเด็กชายวัย 10 ขวบปล่อยให้ควายขโมยกินต้นกล้า และวันนีที่แอบขโมยข้าวขององค์การแล้วถูกจับได้ กำลังจะถูกครุฑกับพวกสังหาร แต่กองทัพเวียดนามบุกเข้ามาช่วยชีวิตวันนีได้ทัน ในกลุ่มทหารเวียดนามเหล่านั้นมีทหารเวียดนามคนหนึ่ง ชื่อ เหงียน ทัญ ณำ ได้ช่วยเหลือ ดูแลวันนีเสมือนเป็นหลานแท้ ๆ ของเขา จนวันนีมีสุขภาพดี สมบูรณ์แข็งแรง และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

คงฺค บุนเฌือน กำหนดโครงเรื่อง และสร้างตัวละคร ตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ นำเสนอนวนิยายที่แสดงให้ผู้อ่านเห็นความโหดร้ายทารุณที่เขมรแดงกระทำต่อเด็ก ๆ โดยใช้โครงเรื่องที่แสดงปัญหาหรือความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับบุคคลอื่น คือ "วันนี" และเพื่อน ๆ ของเธอ กับคน

---

[40] หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ และการทำงานของเด็กในสมัยเขมรแดง

ของเขมรแดง คือ "เมา" "กดัน" และ "ครุฑ" ซึ่งบังคับให้เด็ก ๆ ทำงานหนัก แต่ให้อาหารและอนุญาตให้พักผ่อนเพียงเล็กน้อย อีกทั้งต้องเสี่ยงกับการถูกลงโทษอย่างรุนแรงโดยไม่อาจโต้แย้ง หรือได้รับความกรุณาใด ๆ เลย

จุดเด่นของนวนิยายเรื่องนี้ คือการสร้างตัวละครเด็กที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในงานเขียนของเขา การกำหนดให้ตัวละครสำคัญเป็นเด็กก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า เขมรแดงเป็นกลุ่มนักปฏิวัติที่มีความโหดร้ายป่าเถื่อนผิดมนุษย์ เพราะการบังคับให้เด็กที่มีอายุประมาณ 7-10 ปี ทำงานอย่างหนัก เมื่อเด็กทำผิดเพียงเล็กน้อย เช่น ปึวทำด้ามช้อนหัก ฉอยปล่อยให้ควายชนกัน และสุขปล่อยให้ควายกินต้นกล้า เป็นความผิดต้องถูกลงโทษถึงชีวิต ทั้ง ๆ ที่เด็กเหล่านั้นไม่มีทางต่อสู้ ถือว่าเป็นการกระทำที่รุนแรง โหดร้าย และป่าเถื่อนเกินกว่าจะยอมรับได้ เหตุการณ์รุนแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครที่เป็นเด็กกระทบใจผู้อ่านให้เกิดความเวทนาสงสารเป็นอย่างยิ่ง การที่ คงฺค บุนเฌือนนำเสนอภาพชีวิตของเด็ก ๆ ที่ต้องทนทุกข์ทรมาน มีชีวิตอยู่ท่ามกลางความหวั่นวิตก และหวาดกลัวจึงเป็นวิธีสร้างภาพความเลวร้ายของเขมรแดงที่ชัดเจน เพราะสิ่งที่เขมรแดงกระทำคือการทำร้ายผู้ที่อ่อนแอกว่า และที่ไม่มีทางต่อสู้ในทุก ๆ ด้าน ทั้งยังแสดงให้เห็นว่าการปฏิวัติของเขมรแดงนั้นเป็นการกระทำที่ไร้มนุษยธรรม การให้อำนาจและอาวุธแก่เด็กเพื่อฆ่าคนที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามโดยปราศจากเหตุผล และไม่มีอุดมการณ์ถือเป็นจุดอ่อนของการปฏิวัติ ตัวละครเด็ก เช่น ปึว ฉอย และสุข ที่ต้องเผชิญชะตากรรมถูกฆ่าตายอย่างโหดเหี้ยมด้วยน้ำมือของทหารเขมรแดงที่ล้วนเป็นเยาวชนซึ่งมีอายุประมาณ 14-15 ปี ที่ไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจในเรื่องการปฏิวัติอย่างแท้จริง พวกเขาจึงไม่มีอุดมการณ์ปฏิวัติ แต่เมื่อรัฐให้อำนาจ และอาวุธในมือก็กระทำการต่าง ๆ ด้วยความคึกคะนอง รับรู้เพียงว่า "องค์การ คือระบอบการปกครองที่ชาวเขมรทุกคนต้องเคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ใครฝ่าฝืนถือว่าเป็นศัตรูต้องกำจัด" ดังนั้นทุกคนที่อยู่ใต้การควบคุมขององค์การต้องรัก และเคารพองค์การ ดังคำกล่าวของเมา ที่ว่า

> **"พวกเราทุกคน ต้องเคารพรักใคร่องค์การอย่างไม่มีขอบเขต !...องค์การสั่งให้ทำอะไรไม่ต้องโต้แย้ง...ให้กินแค่ไหนก็ต้องกินเท่านั้น !"**
>
> *(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 13)*

นอกจากนี้แล้ว คำสั่งใด ๆ ที่เป็นของ "องค์การ" เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติ จะฝ่าฝืนไม่ได้ เพราะ **"บทบัญชานี้กลายเป็นกฎหมายไปแล้วฯ เด็กชายหญิงทุกคนต้องรู้ตัว ต้องระมัดระวัง เพราะวิธีที่เข้มงวดอย่างนี้ไม่ใช่เรื่องธรรมดาหรอกฯ ..."**

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 13)

คงฺค บุนเฉือน สร้างตัวละครสำคัญสองกลุ่ม คือ ตัวละครฝ่ายดีและตัวละครฝ่ายร้าย โดยบรรยายรูปร่าง หน้าตา เครื่องแต่งกาย ตลอดจนท่าทีกิริยาของตัวละครอย่างสั้น ๆ แต่ได้ภาพชัดเจน เช่น

เมื่อกล่าวถึง "เมา" ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญฝ่ายร้ายที่ทำหน้าที่เป็นพ่อครัว และเป็นผู้ที่มีสิทธิลงโทษเด็ก ๆ ในกองจรยุทธ์เด็ก คงฺค บุนเฉือนก็บรรยายว่า

> **"พ่อครัวเป็นวัยรุ่นอายุ 15 ปี สวมเสื้อผ้าสีดำ ผมหยิกยุ่งกระเซิงเหมือนรากต้นไผ่ จมูกแฟบไม่มีดั้ง ตาโปนคิ้วหนา สั้นเหมือนยักษ์ในเรื่องละคร พ่อครัวนี้มันนิ่งเงียบไม่พูด ..."**
>
> *(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 10)*

การบรรยายลักษณะหน้าตา เสื้อผ้า ตลอดจนท่าทีกิริยาดังกล่าวข้างต้น ทั้งยังเปรียบเทียบว่าเหมือน "ยักษ์" เช่นนี้ก็สามารถทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของบุคคลที่มีหน้าตาน่าเกลียดน่ากลัว และมีความดุร้ายได้อย่างชัดเจนโดยไม่ต้องพรรณนาให้เยิ่นเย้อ

เมื่อกล่าวถึงตัวละครฝ่ายดี เช่น "น้าณ์า" ซึ่งเป็นนายทหารเวียดนามที่ช่วยเหลือดูแลวันนี คงฺค บุนเฌือน ก็บรรยายสั้น ๆ ว่า **"..เขาเป็นทหารเวียดนามในวัยประมาณ 30 ปี มีรูปร่างสูงใหญ่ สีหน้าองอาจกล้าหาญ และเต็มไปด้วยความใจดี..."**

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 2)

การเสนอภาพตัวละครอย่างสั้น ๆ แต่มีลักษณะตรงกันข้ามเช่นนี้ช่วยทำให้ผู้อ่านรู้จัก และจดจำตัวละครได้ง่ายและรวดเร็ว ทั้งยังทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามผู้เขียนไปตามบทบาทของตัวละครแต่ละตัวได้ง่ายยิ่งขึ้น

คงฺค บุนเฌือน จะบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครผ่านตัวละครอื่นในเรื่องอย่างตรงไปตรงมา โดยใช้ข้อความสั้น ๆ เพียงเพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครเท่านั้น เช่น เมื่อกล่าวถึง ฉอย และสุข

ฉอย

–"ฉอย มีอายุมากกว่าฉัน 2 ปี สวมกางเกงขาสั้น ไม่สวมเสื้อ..."

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 10)

–"เงียบไปครู่หนึ่ง ฉอยจึงพูดต่อ ด้วยนิสัยที่เป็นเด็กปากบอน..."

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 31)

สุข

–"สุข มีนิสัยเป็นเด็กซุกซน ไม่ค่อยขวนขวายอะไรมากนัก..."

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 47)

–"เด็กผู้ชายคนนี้เร็วเหมือนลิง..."

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 57)

ตัวละครฝ่ายร้ายจะถูกสร้างให้มีบทบาทที่แสดงความโหดร้ายป่าเถื่อนไร้มนุษยธรรม ดังที่พวกทหารเขมรแดงกระทำกับเด็กชาวเขมร เช่น เหตุการณ์ที่ครูฑลงโทษวันนีและฉอยอย่างรุนแรง ในตอนที่ควายชนกัน

> **"...ครูฑกระโดดเหมือนเสือมาจับกระชากผมฉันแล้วตบหน้าอย่างแรง ฉันล้มกลิ้งไม่เป็นท่า พอเงยขึ้นพยายามจะพูดต่อแต่ไม่ทันได้อ้าปาก ครูฑก็ถีบอีกสามสี่ทีจนฉันล้มกลิ้งไปอีกเด็กทุกคนยืนดูด้วยความตกใจและสงสาร ฉันมีเลือดไหลออกจากปาก และข้อศอก..."**
>
> *(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 37)*

> **"ครูฑไม่ใส่ใจฟังคำนี้ เขาปล่อยมือออกจากหัวฉัน แล้วหันไปกระชากผมฉอย มาตบหน้า และถีบอย่างแรงเหมือนควายที่กำลังชนกัน ฉอยตัวหมุนเหมือนลูกข่าง...ก้นกระแทกพื้นพลั่ก พอเงยขึ้นมาเลือดก็ไหลออกจากจมูกทำให้เด็กคนอื่นกลัวลนลาน"**
>
> *(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 41)*

คงฺค บุนเฌือน ใช้การบรรยายและบทสนทนาของตัวละครถ่ายทอดแนวคิดของเรื่องที่แสดงว่าเขมรแดงโหดร้ายอำมหิตใช้เด็ก ๆ ให้ทำงานอย่างหนัก ดังที่บรรยายไว้ว่า

> **"เด็กทุกคนทำงานอย่างเงียบสงบ เนื้อตัวเปรอะเปื้อนตั้งแต่หัวถึงปลายเท้า บางคนเหนื่อยเดินช้า ๆ ...ลากเท้าเกือบไม่พ้น ฉันถือบุ้งกี๋หามมูลโคกับฉอย...เดินไปมาจนเหงื่อแตกซึก ๆ เราทั้ง 2 คนไม่กล้าหยุดพักหรอก เพราะทางที่เดินไปมาอยู่ใกล้สหายกดันซึ่งเป็นคนยืนเขี่ยไต้เด็กทุกคนอดทนทำงานจนกระทั่งดึกมาก พระจันทร์ยิ่ง**

ขึ้นสูงกองปุ๋ยยิ่งเต็มแน่นหลุม ปลายไต้ ไหม้มอดเหลือ แต่โคนสหายกดันหาวหวอด ๆ ลุกขึ้นยืนยกมือขึ้นดูนาฬิกา แล้วจึงตะโกนไปยังกลุ่มเด็ก ๆ –
พอแล้ว !...จง...พัก !...พรุ่งนี้ตื่นแต่มืดแล้วมาทำต่อ ! เด็กทั้งหมดก็พากันรวบรวมจอบและบุ้งกี๋เก็บไว้ แล้วจึงเดินตรงไปยังโรงนอนที่อยู่ไม่ไกลจากโรงครัวเท่าไร เด็กบางคนเหนื่อยอ่อนเพลีย และง่วงมากก็คลานเข้าไปนอน ทั้งที่ร่างกายเปรอะเลอะเทอะเหมือนลูกหมาคลานเข้าไปในขี้โคลน"

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 20)

เด็ก ๆ ทุกคนที่อยู่ในการควบคุมของพวกเขมรแดงต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างหนักทั้งกลางวันและกลางคืน จะมีโอกาสหยุดพักเมื่อผู้ควบคุมอนุญาตเท่านั้น แม้ว่างานที่ต้องรับผิดชอบจะหนักอย่างไรเด็กทุกคนก็ต้องอดทน และพยายามทำให้ได้ เพราะหากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งพวกเขาอาจถูกลงโทษอย่างรุนแรง ดังนั้นเด็ก ๆ จึงมีชีวิตที่ต้องอยู่ท่ามกลางความหวั่นวิตก และหวาดกลัว ดังที่คงฺค บุนเฌือน บรรยายความรู้สึกของ "วันนี" ว่า

"ด้วยวัยเพียง 7 ปีนี้ ฉันไม่ค่อยสันทัดเท่าไรหรอกสำหรับงานทุกอย่าง แต่เพราะสถานการณ์บังคับฉันให้พยายามต่อสู้ ! ...งานบางอย่างฉันทำเพื่อตนเอง งานบางอย่างฉันทำเพื่อแทนแม่ของฉันซึ่งป่วย แม้ได้หรือไม่ได้ก็ดี ฉันมักจะพยายามทำเพราะกลัวเขาเอาไปฆ่าทิ้ง เพราะฉันเห็นชัดเจนกับตาหลายครั้งมาแล้ว"

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 60)

นอกจากต้องทำงานหนักแล้ว ทหารเขมรแดงยังตัดสินลงโทษเด็กทุกคนอย่างรุนแรงโดยไม่มีข้อยกเว้น เมื่อเด็กคนใดฝ่าฝืนกฎ หรือทำความผิดใด ๆ ก็มักถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ และต้องถูกสังหารเพียงประการเดียว เช่น

–"..ทำยังไงสหายจึงทำช้อนคันนี้หัก?"
นางปึวไม่ตอบ กดัน ถามอีก –
–สหายไม่ได้ยินองค์การว่า ใครทำ...ช้อนหัก....
กบฏหรอกหรือ ?
พร้อมกันนั้นพ่อครัวจมูกแบนก็ยื่นไต้ไปใกล้ใบหน้าของเด็กหญิงผู้อาภัพ แล้วตะคอกโดยทำตาโต ๆ –
–"องค์การให้ประหยัด...สหายเอ็ง...ทำลาย..สหายกบฏ !..."
เด็กคนอื่นเพียงแต่ได้ยินคำนี้ก็หน้าถอดสี ตกใจกลัวหวาดหวั่นในใจอย่างยิ่งฯ ใคร ๆ ก็สงสารปึว แต่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรที่จะช่วยปกป้องกันเลยฯ ปึว พยายามสั่นหัวไปมาแล้วอ้อนวอนโดยร้องไห้จนน้ำมูก น้ำลายไหล
–"เปล่า" ฉันไม่กบฏหรอก !...ด้ามช้อน...อ่อน...หรอก !...พี่ !
ฉันไม่กบฏหรอก !
เมา หัวเราะจนเห็นฟัน ดูแล้วน่ากลัว:
–"ถ้ารู้ว่าอ่อน ! ทำไมสหายไม่ระวัง !...สหายอยากจะต่อต้าน
...สหายกบฏ...!"

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 15-16)

บทสนทนานี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อเด็กทำช้อนหักเพียงคันเดียวก็ถูกองค์การกล่าวหาอย่างรุนแรงว่าคิดจะต่อต้านกับองค์การ คิด "กบฏต่อองค์การ" และมีโทษถึงชีวิต ในขณะที่ตัวละครฝ่ายดีจะถูกกำหนดให้ทำหน้าที่นำเสนอหรือเสริมแนวคิดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยวิธีแสดงให้ผู้อ่านค่อย ๆ รับรู้ว่าการที่ชีวิตของ "วันนี" เปลี่ยนไปในทางที่ดีนั้นเกิดจากน้ำมือมนุษย์มิใช่อำนาจสิ่งลี้ลับใด ๆ ดังตอนที่ "วันนี" คิดถึงชีวิตที่ผ่านมาของตนเองว่าชีวิตของตนเอง

และครอบครัวมีเรื่องแปลกอัศจรรย์ใจตรงที่ "อะไรที่มันไม่น่าเกิดขึ้นได้ก็เกิดขึ้น" แล้วผู้เขียนก็ตั้งคำถามผ่านคำพูดของวันนี ว่า **"แล้วนี่เป็นสิ่งเร้นลับ หรือเกิดเพราะใคร..."**

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 7)

ทั้งนี้เพื่อโยงเข้าไปสู่บทบาทของ "น้าณำ" ทหารเวียดนามที่เข้ามาช่วยให้วันนีรอดชีวิต และมีชีวิตใหม่ที่มีความสุข และเจริญรุ่งเรืองเช่นทุกวันนี้ คงฺค บุนเฌือน พยายามทำให้ผู้อ่านเห็นความดีของทหารเวียดนามโดยให้ข้อมูล และสร้างทัศนะที่ดีต่อเวียดนามแก่ผู้อ่าน เช่น ตอนที่กองทัพแนวร่วมสามัคคีสงเคราะห์ชาติเขมรที่ประกอบด้วยกองกำลังของทหารเวียดนามเข้ามาช่วยปลดปล่อยชาวเขมรจากพวกเขมรแดง โดยสร้างตัวละคร "น้าณำ" ให้เข้ามาช่วย "วันนี" ด้วยความจริงใจและไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ทั้งยังย้ำว่าการช่วย "วันนี" เหมือนกับช่วยเด็กกำพร้าทุกคน ดังคำพูดของ "น้าณำ" ที่ว่า

> **"<...วันนี ! ...น้าไม่อยากได้อะไรจากหลานหรอก ! น้าช่วยหลานก็เหมือนกับช่วยเด็กชาวเขมรอื่น ๆ ด้วย แล้วมันก็เป็นภารกิจของน้าที่เป็นทหาร...ความจริงน้ายินดีมาก...งานเหล่านี้แหละที่ทำให้น้ากลับมาตุภูมิด้วยรอยยิ้มตลอดไป...ยิ้มเพราะมีความหวังว่าดอกไม้ดอกหนึ่งที่น้าเลือกเอามาปลูกนี้ได้เติบโตงดงามแล้ว !...>"**
>
> *(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 5)*

คำกล่าวนี้ยืนยันให้ผู้อ่านทราบว่าทหารเวียดนามยินดีที่ได้เข้ามาช่วยเด็ก ๆ ชาวเขมรให้รอดพ้นอันตราย เพราะการช่วยเหลือเด็กซึ่งเป็นผู้ที่อ่อนแอเป็นภารกิจที่ทหารต้องกระทำ และการช่วยดูแลให้เด็กเติบโต มีชีวิตที่ดีมีความสุขเป็นสิ่งที่น่ายินดีอย่างยิ่ง

การใช้คำของ คงฺค บุนเฌือน ในนวนิยายเรื่องนี้มักเน้นให้เห็นความน่าเกลียดน่ากลัว และดุร้ายของพวกเขมรแดง เช่น การเปรียบระบอบการปกครองของพอล พต ว่าเป็น “ระบบมัจจุราช” คำสั่งของทหารเขมรแดงเป็น “เสียงมัจจุราช” หรือการบรรยายลักษณะของทหารเขมรแดงที่มีลักษณะดุดันน่ากลัว เช่น “ตาโปน” “เหมือนยักษ์” ซึ่งล้วนเป็นคำที่แสดงความรู้สึกในเชิงลบทั้งสิ้น แต่เมื่อกล่าวถึงพวกเด็ก ๆ ที่ถูกทหารเขมรแดงบังคับให้ทำงานหนักและลงโทษอย่างรุนแรง คงฺค บุนเฌือน มักเลือกใช้คำที่สื่อความหมายแสดงความน่าเวทนาสงสาร เช่น “เด็กหญิงอาภัพ” “คนเคราะห์ร้าย” ที่ช่วยเสริมให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามผู้เขียน

ในตอนปิดเรื่องคงฺค บุนเฌือน ก็ใช้เหตุการณ์ลักษณะเดียวกันกับการปิดเรื่องของนวนิยายเรื่อง “คนเดินตัดพายุ” ดังที่ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ก่อนที่กองทัพของเวียดนามจะบุกเข้ามาช่วย “วันนี” ให้รอดพ้นจากเงื้อมมือของพวกเขมรแดงนั้น “สาน” ซึ่งเป็นตัวละครตัวหนึ่งในเรื่องแสดงบทบาททำหน้าที่ไปบอกให้กองทัพเวียดนามมาช่วย “วันนี” ซึ่งเป็นตัวละครหลักได้อย่างทันท่วงที ก่อนที่จะถูกเขมรแดงทำร้าย ดังที่ปรากฏในนวนิยาย ว่า

> **“ไอ้ครุฑเดินตรงมา แล้วจับฉันให้เงยหน้าขึ้นเตรียมปาดคอแต่ทันใดนั้นก็ได้ยินเสียง ปัง ! ปัง !...คือเสียงปืนที่ยิงมาจากที่ไกล ภาพความสับสนก็เกิดขึ้น เสียงปืนของกองทัพแนวร่วมดังขึ้นทุกทิศ ทำให้พวกฆาตกรขาดสติวิ่งแตกกันด้วยความตื่นตกใจ บางคนวิ่งหนีไม่พ้นก็ถูกลูกกระสุนตายในที่นั้น ฉันกลัววิ่งไปอีกทาง แล้วกลิ้งตัวตามคันนาทั้งร้องไห้ทั้งตะโกน กองทัพเวียดนามวิ่งมาจากป่าอีกข้างหนึ่งสกัดฉันทันตอนนั้นฉันเห็นเพื่อนฉันชื่อ สาน วิ่งมากับกองทัพเวียดนามด้วยสานบอกฉันว่านางวิ่งไปบอกกองทัพเวียดนาม ที่ได้ตั้งที่พักชั่วคราวอยู่อีกข้างของแม่น้ำให้ยกทัพมาช่วยปลดปล่อยฉันและประชาชนคนอื่น ๆ กองทัพเวียดนามพอใจรีบมาช่วย**

อย่างเร่งด่วนที่สุด ทหารหนุ่มคนที่ชื่อ เหงียน ทัญ ณ์ำ เห็นฉันขาอ่อนเดินไม่ไหว เพราะกลัวเสียงปืนที่ยิงสนับสนุนมาจากไกล ๆ ก็ยกฉันขึ้นมากอดคอเขา และปลอบโยนฉันให้หยุดร้องไห้...เลิกกลัว"

(ใบไม้หล่นจากกิ่ง น. 74)

การปิดเรื่องเช่นนี้จึงเสมือนเป็นการย้ำให้เห็นว่า การที่กองทัพเวียดนามบุกเข้ามาในกัมพูชานี้ มิใช่เข้ามาโดยพลการ หากแต่เข้ามาเพราะมีชาวเขมรไปขอให้มาช่วย ซึ่งกลวิธีการปิดเรื่องในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการโฆษณาชวนเชื่อให้ชาวเขมรตระหนักว่าการที่ทหารเวียดนามบุกรุกเข้ามาในประเทศกัมพูชานั้นมีเหตุผลยืนยันความชอบธรรม ทั้งยังแสดงให้เห็นมิตรไมตรีที่ชาวเวียดนามมีให้ชาวกัมพูชาอีกประการหนึ่งด้วย

จากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าคงฺคบุนเฌือน ใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อในรูปนวนิยายที่สร้างอารมณ์สะเทือนใจให้เกิดขึ้นกับผู้อ่านโดยใช้ตัวละครสำคัญที่เป็นเด็ก และความขัดแย้งของคนสายโลหิตเดียวกันเป็นจุดเด่นในการโฆษณาชวนเชื่อที่ทำให้ผู้อ่านค่อย ๆ เห็นภาพความโหดร้ายทารุณ และชะตากรรมของตัวละครแต่ละตัวที่โลดแล่นไปตามบทบาทที่กำหนดได้อย่างน่าตื่นเต้นชวนติดตาม การหยิบยกความน่าเวทนาของเด็กที่ถูกทหารเขมรแดงใช้งานอย่างหนักและต้องถูกลงโทษอย่างรุนแรงถึงชีวิต หรือภาพของคนในครอบครัวเดียวกันที่กำลังจะฆ่ากันเองเพราะขัดแย้งกันในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเรื่องที่สะเทือนอารมณ์ทำให้ผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามผู้เขียนที่ชี้นำให้เห็นความโหดร้ายทารุณ และความทุกข์ยากของชาวเขมรได้อย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นความสามารถของคงฺค บุนเฌือน ที่ใช้ประสบการณ์และความสามารถในการเป็นนักประพันธ์เข้าที่ถึงใจผู้อ่าน ทำให้ประเด็นที่จะนำมาใช้ในการโฆษณาชวนเชื่อสะดุดตา และกระทบใจผู้อ่าน สามารถโน้มน้าวผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามแนวคิดที่ผู้เขียนเสนอได้อย่างง่ายดาย นวนิยายทั้งสองเรื่องนี้จึงทำหน้าที่ในการโฆษณาชวนเชื่อได้อย่างสมบูรณ์แบบ

บทสรุป

นวนิยายของคงฺค บุนเฌือน ในสมัยสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา มีลักษณะเป็นวรรณกรรมโฆษณาชวนเชื่อที่มิได้โฆษณาชวนเชื่ออุดมการณ์คอมมิวนิสต์อย่างตรงไปตรงมา แต่คงฺค บุนเฌือน ใช้กลวิธีการประพันธ์สร้างนวนิยายโฆษณาชวนเชื่อ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความชอบธรรมที่เวียดนามส่งกองกำลังทหารบุกรุกเข้าไปในดินแดนของประเทศกัมพูชา และจัดตั้งรัฐบาลใหม่ คือ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาที่มีเวียดนามอุปถัมภ์ครอบครองประเทศกัมพูชาอยู่เป็นเวลานาน คงฺค บุนเฌือน ชี้ประเด็นที่เขมรแดงพยายามจะล้มล้างคุณค่าในสังคมแบบเก่าที่อยู่บนรากฐานของพุทธศาสนาให้หมดสิ้น ด้วยวิธีขจัดความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว โดยสร้างความขัดแย้งของคนที่มีสายโลหิตเดียวกัน ทั้งยังแสดงให้เห็นความโหดร้ายทารุณที่เขมรแดงกระทำกับตัวละครเด็ก เพื่อเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นว่ารัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (เขมรแดง) ปกครองประเทศกัมพูชาด้วยความรุนแรง โหดร้ายและทารุณ ทำให้ประชาชนได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อนอย่างยิ่ง แต่หลังจากที่กองกำลังทหารเวียดนามโค่นล้มรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยแล้ว ประชาชนชาวเขมรมีความสุขสบาย มีสวัสดิภาพ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ดังนั้นนวนิยายของคงฺค บุนเฌือน จึงเป็นการโฆษณาชวนเชื่อที่มีนัยสำคัญแสดงว่าชาวเขมรควรมีทัศนคติที่ดีต่อชาวเวียดนามยอมรับชาวเวียดนามและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งยังแฝงนัยที่แสดงว่าการปกครองตามแบบเวียดนามดีกว่าการปกครองตามแบบเขมรแดงอีกด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เขียน ธีรวิทย์ และสุนัย ผาสุก. *กัมพูชา: ประวัติ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศ.* กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *สังคมและวัฒนธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์, 2547.

ธีระ นุชเปี่ยม. "การเมืองในกัมพูชา," ใน *เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การเมือง การปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น,* 400-402. สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

_____ . *อินโดจีนภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์: ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1911.* กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

เมธา พร้อมเทพ. *ชนวนสงครามเวียดนาม-กัมพูชา เอกสารวิชาการของสถาบันเอเชีย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

สมพงศ์ ชูมาก. *ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤตการณ์กัมพูชา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

วิทย์ ศิวะศริยานนท์. *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์.* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2518.

สนั่น ปัทมะทิน, บรรณาธิการ. "ศัพท์หนังสือพิมพ์และนิตยสาร," ใน *ศัพทานุกรมสื่อสารมวลชน (อังกฤษ-ไทย).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520, 74.

ภาษาอังกฤษ

Amratisha, Klairung. "The Cambodian Novel: A Study of its Emergence and Development." Unpublished Ph.D. thesis, University of London, 1998.

Bogart, L Cool words. *Cold War: A new look at the USIA's Premises for propaganda.* Washington, D.C.: American University Press, 1995.

David Chandler. "Seeing Red: Perception of Cambodian History in Democratic Kampuchea," in Chandler, *Facing the Cambodia Past.* Bangkok: Silkworm Book, 1996.

Ellul, Jacques. *Propaganda: the formation of men's attitudes.* New York: Vintage Books, 1973.

Jowett, Garth S. and O'Donnell, Victoria. *Propaganda and Persuasion,* 3rd ed. California: Sage Publications, 1999.

Michael Vickery. *Kampuchea Politics, Economics and Society.* London : Frances Pinter Publishers, 1986.

Wiliam Shawcross. "Cambodia's Burial," *The New York Review Book,* May 10, 1984, p. 9. อ้างถึงใน เขียน ธีรวิทย์ และสุนัย ผาสุก, *กัมพูชา: ประวัติ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศ.* กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

หนังสือภาษาเขมร

คงฺค บุนเฌือน. *อฺนกเฏีรกาต่พฺยุะ.* ภฺนํเพญ: อาคารเบาะพุมฺภผฺษายวบฺบธมม, 1987.

———— . *สฺลึกเฌีจากแมก.* ภฺนํเพญ: อาคารเบาะพุมฺภผฺษายวบฺบธมม, 1987.

ฆิง หุก ฑี. *มาลีบทอักฺสรสิลฺปแขฺมรสตวตฺสที 20.* ภนํเพญ: องคร, 2002.